

МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМДА BOLALARNI AXLOQIY SIFATLARINI SHAKLLANTIRISH MASALASI

Ergasheva Nazokat Xamdamjon qizi
Andijon shahar 31-KTIMTT tarbiyachisi

Annotatsiya: Bugungi kunda maktabgacha yoshdagi boladan insoniylikning namoyon qilinishi emas, balki turli ilm-fan sohalariga tegishli bo'lgan bilimlarning mavjudligi talab qilinadi. Maqolada maktabgacha ta'limda bolalarni axloqiy sifatlarini shakllantirish masalasi yoritildi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, maktabgacha yoshdagi bola, tarbiyachi-pedagog, , axloq, ezgulik, syujet-rolli o'yin, ijodiy qobiliyat, ta'lim-tarbiya.

KIRISH

Bizning mamlakatda hozirgi kunda har bir bolaning qiziqishi, qobiliyati, uning xohish va istaklari, ehtiyoji, imkoniyatlariga yo'naltirilgan ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish bo'yicha tizimli ishlar amalga oshirilmoqda.

Dunyo bo'yicha bolalarning ijodiy faoliyatini, aqliy salohiyatini, kreativ qobiliyatini shakllantirish strategiyalarini ishlab chiqish va uni amalga oshirish metodikasini integrallashgan mashg'ulotlar orqali takomillashtirishga doir qator ilmiy izlanishlar olib borilayotganini ko'rishimiz mumkin. Shu bilan birga kompetensiyaviy yondashuv asosida bolalarning ijodiy faoliyati, aqliy salohiyati, kreativ qobiliyatini rivojlantirishga yo'naltirilgan pedagogik jarayonlarni tashkil etishga alohida e'tibor berilib, ularning yosh va psixik xususiyatlarini hisobga olgan holda muhim hayotiy kompetensiyalarni shakllantirishga oid ilmiy tadqiqotlarga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Shuningdek, o'yin texnologiyalari, ya'ni syujetli-rolli o'yin va ertak terapiya vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodkorlikni rivojlantirish uchun pedagoglar tomonidan olib boriladigan ta'lim-tarbiya tendensiyalari muhim sanaladi.

Zamonaviy ta'lim-tarbiya jarayoni maktabgacha ta'lim-tarbiya tashkilotlarida axloqiy tarbiyalashning, bilishga qiziqishning rivojlantirilishi ustunlik qilishi asosiga tuziladi. Bugungi kunda maktabgacha yoshdagi boladan insoniylikning namoyon qilinishi emas, balki turli ilm-fan sohalariga tegishli bo'lgan bilimlarning mavjudligi talab qilinadi. Buning isboti uchun quyida biz "Ilk qadam" davlat o'quv dasturini tahlilini keltirib o'tamiz.

Yurtimizda hozirgi kunda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarbiyachilar mana shu dastur bo'yicha ish faoliyatlarini olib borishadi, shuning uchun biz aynan mana shu dasturdan o'z sharhimizni boshlaymiz. Unda axloqiy tarbiya asosiy vazifalar qatoriga kiradi va undan to'rtta yo'nalishini ajratib ko'rsatishni afzal bildik:

1. Katta yoshli kishiga hurmat va topshiriqlarni bajarishga ma'suliyatli munosabatni tarbiyalash.

2. Axloqiy odatlarni shakllantirish orqali madaniy xulq-atvor ko'nikmalarni tarbiyalash.

3. Tengdoshlar bilan do'stona o'zaro munosabatlarni shakllantirish.

4. O'zining va boshqalarning harakatlarini haqqoniy baholashni shakllantirish.

Bu dasturda axloqiy tarbiyalashning vazifasi boshqa kishiga hamdardlik bildirish va dardkashlik qilishni tarbiyalashdan emas, balki "biz" hissiyotini shakllantirish va o'zini jamoaning bir qismi sifatida anglashning tarbiyalanishidan iborat bo'ladi. Mana shunday yondashuvda inson shaxsi ajratib ko'rsatilmaydi, aksincha jamoa ichida ko'rinmay ketadi. Garchi insoniy his-tuyg'ular va ijobiy o'zaro munosabatlarga ma'lum bir joy ajratilsada, lekin bu vazifalarni bajarish uchun taklif etiladigan metodlar yoki mos holdagi xulq-atvorni shakllantirishga yoki axloqiy tasavvurlarning rivojlantirilishiga qaratiladi.

Bundan ko'rinib turibdiki, axloqiy sifatlar ezgulik orqali yuzaga keladi. Ushbu tushunchani tadqiq qilishda turli xil psixologik-pedagogik va falsafiy adabiyotlarni tahlil qilib, bu kategoriyaning maktabgacha yoshdagi bolalarda shakllantirish mohiyatini ochib berish zarur degan hulosaga keldik. Ezgulik–majmuaviy tushuncha bo'lib, u axloqiylikning, oliy insoniy qadriyatning tayanchi sanaladi. Tadqiqotimizda "ezgulik" tushunchasini quyidagicha ta'rifladik: ezgulik– bu shaxsning axloqiy sifati bo'lib, u boshqa kishining beg'araz holda biron-bir kishi uchun nimadir foydali narsani amalga oshirishi va o'z harakatlaridan qoniqish hissiga yo'naltirilganlikni aks ettiradi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarga nisbatan ezgulik deganda o'z ichiga hozirjavoblik, hamdardlik, ijodkorlik va mustaqillikni namoyon qilgan holda boshqa bola foydasiga beg'araz harakatlarning amalga oshira oluvchi bola shaxsining majmuaviy axloqiy sifati tushuniladi.

XULOSA

Shunday qilib, maktabgacha yoshdagi bolalarda axloqiy sifatlarning tarkib topish jarayoni ushbu chizma orqali amalga oshadi. Yuqorida keltirilgan chizmada axloqiy jihatdan tarbiyalangan bola shaxsi qanday shakllanishi va rivojlanishi, qanday vositalar yordamida mazkur sifatlarning tarbiyalanishiga erishish mumkinligi aks ettirilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tashkilotlari uchun "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi– T.:2022

2. Salimova D.F. "Syujetli-rolli o'yinlar vositasida maktabgacha o'rta guruh bolalarining axloqiy sifatlarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish" pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori(PhD)... diss. Avtoref. – T., 2023.